

„Költők által álmodik az emberiség.”

(Költészetnapi megemlékezés Balassagyarmaton)

A XIX. századi német költő, Hebbel gondolatát választottam megemlékezésem címéül.

Költő vagyok – hát tudom én,
Hogy hivatásom a remény,
És tudok hinni is – kemény
Gyémánt-jövőben bízom én.

.....

S mert szólnom kell a fűről is,
A fémről és a kőről is,
Menekülő fényről is,
A férfiről, a nőről is,

És mindezt el kell mondanom,
Igazhoz igazítanom –
Hát ezért kell olyan nagyon
a szabadság, a nyugalom!

A tizenöt éve elhunyt *Ratkó József* vetette papírra ezeket a sorokat *Szégyentelenül* című versében, akinek lírája *József Attila* költészetének vonzásában bontakozott ki.

Különleges esztendő 2004. Miért mondom ezt?

Negyven évvel ezelőtt, 1964. április 10-én, József Attila születésnapjának előestéjén, az Egyetemi Színpadon rendezte meg a Magyar Írók Szövetsége az első költészet napi országos megnyitőünnepséget, ahol *Czine Mihály* és *Szabolcsi Miklós* mondott bevezetőt. 11-én a költő szülőházában, a IX. kerületi Gát utcában József Attila kiállítás nyílt a Petőfi Irodalmi Múzeum anyagából. S azóta minden tavasszal szerte az országban meghívók invitálják a versszerető közönséget a közös emlékezésre.

Nem csak a magyar nyelv legzseniálisabb mesterét, József Attilát idézzük meg ilyenkor, hanem a magyar és a világirodalom poétáinak műveiről ejtünk szót, kötetek jelennek meg, s elhangzanak a legszebb költemények.

S ami a legfontosabb: versmondó versenyek követik sorozatban egymást!

Nemrég az Arany János Iskolában jártunk Salgótarjánban, majd április 5-én a József Attila

szavalóverseny elődöntője zajlott a középiskolások számára a könyvtárban, a Szabó Lőrinc Iskolában a tavaszt köszöntötték a körzet és a város nebulói, 16-án a József Attiláról elnevezett megmérettetés megyei döntőjére megyünk a megyeszékhelyre, és a Kiss Árpád Iskola *Humor az irodalomban* címmel ismét meghirdette szokásos versenyét.

Május 27-én a Balassagyarmaton született *Jobbágy Károly* költőre emlékezünk a környék és a város versmondóinak segítségével.

Jövőre lesz száz esztendeje, hogy József Attila megszületett, s ha erre gondolok, *Nagy László* fantasztikus lüktetésű sorai tolulnak agyamba:

Tudtad, tudom én is:
a nagy: te vagy,
s te, a Mindenség summáslegénye,
rész se kaptál, pedig az egészre
futotta érdemed!

S hogy rímel erre *Flaubert*, a nagy francia író mondata: „A költők újraterezték az egész Mindenséget.”

Vegyük a kezünkbe ismét József Attila és Nagy László köteteit! Hagyjuk, hogy felkorbácsolják érzelmeinket, hogy elandalítsanak, hogy elmélyülésre, meditációra kényszerítsenek!

Hogyan jelöli meg a költők feladatát maga József Attila?

Idézem: „Mi, mai költők nem tehetünk mást, mint hogy elmondjuk örömeinket és bánatainkat egyfelől, másfelől pedig kiállunk a szabadságért minden formában és mindenütt, ahol a gazdasági jólét jelszavaival és fegyveresen megkísérlik a költők ellenfelei a »tömegeket« legjogosabb emberi igényeiktől, a szabadságtól és a szabadságra való törekvésüktől léleken is eltántorítani.”

De most tekintsünk több emberöltőnyi idővel korábbra, hiszen *Francesco Petrarca*, az itáliai költő, író, filozófus, a humanizmus előfutára hét-száz évvel ezelőtt, 1304. július 20-án született. Kivételesen felemelő esemény volt, hogy 1341-ben a római Capitoliumon szimbolikus gesztussal költőfejedelemmé koronázták. Olasz nyelven írott főművét, a *Daloskönyvet*, amin költői öntudattal egész életén át dolgozott, lírai önéletrajznak szánta.

Sokunk által ismert az *Áldott a nap* kezdetű szonett, amelyből most két versszakot idézek:

Áldott a nap, a hó, az év s az évnek
ama szaka, órája, perce, s egyben
a szép ország is, melyben rabja lettem
két szép szeme bűvös tekintetének.

.....
s áldott minden lap, melyen megkísértem
dalolni őt; s a gondolat, mi szárnyat
nem kap más senkiért, csupán csak érte.

Budapesten a Szépművészeti Múzeumban Petrarca-emlékkiállítás nyílt, ahová az olasz államfő is ellátogatott, *Hiller István* kulturális miniszter kíséretében.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Balassi emlékévet hirdetett a magyar reneszánsz legnagyobb költője születésének négyszázötvenedik és halálának négyszáztizedik évfordulója tiszteletére.

Balassagyarmat nevének első felét örökölte a poéta családjának nevéből, s Balassi Bálint következetesen használta a Gyarmati előnevet. A város területe évszázadokon keresztül a Balassa család birtoka volt. *Szabó Károly* kitűnő tanulmányát olvashatjuk erről a *Nógrádi panteon* című kötetében, melyet a könyvtár adott ki.

A Balassi Bálint Gimnázium, az Ipoly Eurorégió és a Madách Imre Városi Könyvtár nagyszabású programmal készül a jubileumra. A nemzetközi jelentőségű *Ars Renata* szülőénekegyüttes hangversenye is része az éves rendezvénysorozatnak. Szívesen idézzük fel egyébként a könyvtár Balassi olvasónapló-pályázatának felkészítő előadásait, melyeket *Szentmártoni Szabó Géza* irodalomtörténész, a leghivatottabb Balassi-kutató és *Kilián István* professzor tartott. A Bálint-nap előtti díjkiosztón *dr. Praznovszky Mihály* irodalmár mondott beszédet. A Balassi szépirodalmi pályázat legjobban sikerült munkáit a Honismereti Híradó ifjúsági különszámában jelentjük meg rövidesen.

A felkészülés során került a kezembe a Nógrád Megyei Múzeumok 2001-es évkönyve, melyben *dr. Szivircsek Ferenc Balassák nyomában a Felvidéken* című tanulmányát és *A Balassák kronologikus eseménytörténetét* közli. Tanár és diák sem nélkülözheti ismeretét, ha tájékozott szeretne lenni. Alapos és hatalmas forrásapparátust felsorakoztató, kitűnő történelmi munkának tartom a dolgozatot.

S még egy fontos évfordulóra kívánom felhívni az egybegyűltek figyelmét. A Madách Imre

Városi Könyvtárban 1979. október 11-e óta, azaz huszonöt esztendeje működik a Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság. Munkáikat a *Röpke ívek* című, évente megjelenő antológiában adja ki az intézmény.

Komjáthy Jenő Szécsényben született és Balassagyarmaton tanított. Lapja, a *Röpke Ívek* tíz számot ért meg. Homályból c. egyetlen verseskötete halála napján hagyta el a nyomdát. Költő vagyok c. versében így fogalmaz:

Költő vagyok s magyar:
Virága büszke törzsnek én;
Napfényes álmival
Csügg lelkem áldott életén.
Dalomnak minden ember
Megérzi még hevét,
S fölseged elragadja,
Csodás magyar beszéd!

Ma fél ötkor a társaság egyik tagja, *Romhányi Gyula* lesz a Balassi Bálint Megyei Könyvtár költészet napi vendége, s verseit a Varietas Pódium Színház előadóművészei tolmácsolják.

Büszkén állapíthatjuk meg, hogy Balasitól máig van irodalma Balassagyarmatnak. Élnek itt jó tollú alkotók, naponta születnek új költemények, amelyek hírvivői korunknak, hétköznapijainknak, ünnepeinknek. Végtelenül örülök, hogy bábáskodhatom fölöttük, a városi könyvtár szellemi lehetőségeivel és technikai feltételeivel hozzájárulhatok, hogy mások is megismerhessék munkáikat, s maradjon majd az utókor számára műveik által jel a máról.

Töprengve mai mondandómon úgy vélttem, hogy a költészet napját a lírikusok gondolatainak felidézésével lehet a legszebben megünnepelni. Ahogy végigfutottam a leírtakon, elképedtem, hiszen Adytól, Aranytól Wass Albertig, Zalán Tiborig olyan végtelen a sora azoknak, akikről méltatlanul említést sem tettem, hogy röstelkedem, de mit tehetek. Csak arra biztathatom az ifjúságot, hogy az iskolai kötelező penzumon kívül is olvassanak, mondjanak verset, hiszen a formába öntött szárnyaló eszmék gazdagítják ismereteiket, segítenek megérteni a világot, érzékenyebbé teszi a lelküket és fogékonyabbá elméjüket.

Tizenöt éve távozott önszántából az élők sorából *Márai Sándor*, egy tőle vett idézettel fejezem be költészet napi elmélkedésemet:

„Valahol él a névtelen költő, Portugáliában, vagy Kiskunfélegyházán, a költő, aki nem ír folyóiratokba, nem szerepel neve az irodalmi felolvasások színpadján, verseinek árfolyamát nem latolgtatják a szerkesztőségek és kávéházak börszén, igen, nevét sem tudja a világ, s ő maga sem akar hivatalosan költő lenni, babérral és honoráriummal és bírálatokkal, hívekkel és ellenfelekkel, telefonszámmal és törzskávéházzal: csak költő, ahogy egy fa lombot tart az ég alatt, csak költő, mert Isten megérintette a homlokát, s tudja az összefüggéseket és hallja azt a másik zenét, mely a tárgyakból, az állatok és növények lelkéből s az emberek szívéből árad. Ezért költő. Azt hiszem, ő az igazi.”

Oroszlánné Mészáros Ágnes

